

بررسی ارتباط شهر الکترونیک با روستای الکترونیک

(با تأکید بر تعامل الکترونیکی دو طرفه و هوشمند در ایران)

امیر خنجری عالم^۱ و اکبر کیانی^۲

۱- کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه زابل

Amir_khanjari2000@yahoo.com

۲- دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری، استادیار دانشگاه زابل

Kianiakbar@yahoo.com

۱- مقدمه:

قرنی که گذشت به عصر صنعتی معروف بود و آن به خاطر وجود صنایع بزرگ و کوچکی بود که انسان را از عصر ماقبل آن یعنی دوره سنتی جدا می کرد در عصر صنعتی با استفاده از تکنولوژی ماشینی انسان به تولید انبوه رسید و توانست مواد اولیه را در جهت رفع نیازهای خود تغییر شکل داده و از آنها استفاده نماید. در عصر کنونی انقلاب دیگری به کمک انسانها آمده و آن انقلاب ICT است که باعث می شود معضلات تکنولوژی های قبلی را حل نماید. این معضلات که همان فاصله های مکانی و زمانی در انتقال اطلاعات است که مانع کارایی بیشتر منابع انسانی و منابع ساخته دست آن است. مشکلاتی که در بین روابط شهر و روستا وجود دارد از جمله رفت و آمدهای زیاد، اختلاف در آگاهی و اطلاعات، واسطه ها، عدم شناخت موقعیت ها و در نتیجه عدم استفاده درست از فرصت ها و به هم خوردن تعادل توسعه و مهاجرت های روز افزون و غیره می باشد. در صورت استفاده بهینه از ICT ما می توانیم این معضلات را تا حد امکان از بین ببریم و در رابطه بین شهر و روستا تعادل برقرار نماییم به طوری که به صورت یک سیستم در کنار هم باشند. در این مقاله به تأثیرات ICT در روابط شهر و روستا، مزایای آن، دولت الکترونیکی، روستای الکترونیک و شهر الکترونیک پرداخته شده و یک مدل مفهومی برای آن طراحی شده است.

۲- سوابق تاریخی (رابطه شهر و روستا):

رابطه شهر (Urban) و روستا (Rural) به اجتماعات اولیه انسانی بر میگردد هنگامی که اولین سکونتگاهها به وجود آمد و گروهی از مردم به کارهای کشاورزی و دامداری پرداختند، در این هنگام گروه دیگری از انسانها برای تبادل مازاد محصول خود در جایی به صورت قراردادی که دارای موقعیت مکانی مناسب بود به صورت فصلی جمع می شدند، همین مکانهای اولیه فصلی به مرور مراکز اولیه بازاری و مراکز اولیه شهری را به وجود آوردند که در آن روستاییان مازاد محصول (Harvest) خود را به فروش می رساندند و در آنجا نیز گروهی از مردم وسایل مورد نیاز روستاییان را فراهم کرده و به آنها می فروختند. این روند ادامه پیدا کرد تا اینکه انقلاب صنعتی (Industry Evolution) به وجود آمد و این تعادل تاریخی و روابط گذشته را به هم زد و تحولی را در آن براساس نیازهای جدید (New Needs) و پیشرفت های جدید به وجود آورد این تحول برگرفته از نیاز صنایع به مواد اولیه مورد نیاز در روستاها و در برخی صنایع نیاز به نیروی کار ارزان روستاییان بود. با توجه به اینکه این صنایع در شهرها تأسیس می شد باعث حرکت سرمایه ها به طرف شهرها شد و اولین تحول در اختلاف طبقاتی و اختلاف بین شهر و روستاها و در نتیجه تغییر در روابط آنها به وجود آمد به طوری که روستاها روز به روز از تحولات صنعتی و تکنولوژیکی به دور می ماندند و شهرها روز به روز بیشتر پیشرفت می کردند در نتیجه مردم روستا برای بهره مند شدن از این تحولات دست به مهاجرت به طرف شهرها زدند، و چه ظرفیتهای روستاهایی که در اثر این مناسبات خالی شد. این تحولات چنان عظیم بود که مراکز قدرت از روستاها که قبلا در دست فئودالها بود به شهر انتقال پیدا کرد و روستایی از هر جهت نیازهای اداری، امنیتی، فرهنگی، علمی، نیازهای مصرفی (Consumption Need) و بازارهای فروش (Sale Markets) محصولات و غیره به شهرها وابسته شد.

۳- مفهوم شهر و روستا:

مفهوم شهر: شهر از شارستان گرفته شده است و شهرستان همان شارستان است و بخشی از محل تمرکز و سکونت و اجتماع شهرنشین قدیم بوده است (رضوانی، ۱۳۸۱، ۱۲).

به نظر ریشتفن شهر اجتماعی از انسان‌ها در مکان معینی است که حیات عادی آنان از فعلیتهای غیر زراعی به ویژه از راه بازرگانی و صنعتی تأمین می‌گردد (همان، ۱۸).

مفهوم روستا: روستا عمدتاً یک واحد همگن طبیعی، اجتماعی، اقتصادی و کالبدی است که از یک مرکز جمعیت و محل کار و سکونت با حوزه و قلمرو معین ثبتي و یا عرضی مستقل تشکیل می‌شود و اکثریت ساکنان شاغل دائمی آن به طور مستقیم به یکی از فعالیت‌های اصلی زراعی، دامداری، باغداری، صیادی، صنایع روستایی و یا ترکیبی از این فعالیت‌ها اشتغال دارند و پیوند فرهنگی و اجتماعی عمیقی مابین اعضای جامعه آن برقرار است (همان، ۲۱).

۴- روابط شهر و روستا:

با توجه به اینکه روستاها محل تولید مواد اولیه مورد نیاز انسان‌ها هستند و حتی در عصر کنونی اضافه جمعیت روستاها به شهرها مهاجرت (Migration) می‌کنند و با توجه به اینکه ارتباطات (Communication) روستا - شهری به علت توسعه ارتباطات جاده ای و همچنین توسعه تکنولوژی‌های مختلف بیشتر شده و روستاییان به علت یک سری نیازها مجبور هستند به صورت روزانه به شهرها مراجعه کنند و همچنین با توجه به اینکه شهرها دارای حوزه نفوذ هستند و این حوزه نفوذ همان روستاها می‌باشند که نیازهای شهری (City Needs) را تأمین می‌کنند به طوری که شهرها به حوزه نفوذ خود وابسته هستند و هرچه این حوزه قوی تر باشد به طوری که شهر بتواند نیازهای خود را به صورت گسترده از آن فراهم کند باعث قدرتمندتر شدن (Powered) شهر شده و گسترش چشمگیری می‌یابد.

حوزه نفوذ شهری: شهر به عنوان یک پدیده دارای عملکردهایی خاص همین دیده (شهر) و خارج از این حوزه تعلق به پدیده دیگری دارد (رضوانی، ۱۳۸۱، ۳۸).

شهرها به حوزه نفوذ خود خدمت کرده و نیازهای آن را برطرف نموده و در مقابل نیازهای خود را نیز از آن تأمین می‌کنند این رابطه از دیر باز بین شهر و روستا وجود داشته، هرچه تکنولوژی پیشرفته‌تر می‌شود و انسان‌ها بیشتر رشد می‌کنند این رابطه قوی‌تر و پیچیده‌تر (Complexes) می‌شود و باید در هر نوع برنامه‌ریزی به این دو منطقه توجه شود چونکه جدا از هم نیستند و تأثیر مستقیم بر همدیگر دارند به طوری که به این نتیجه رسیده‌اند که شهر و روستاهای آن باید با هم مطالعه شوند و به صورت یک سیستم (System) به آنها نگریسته شود چونکه مشکلات یکی به صورت مستقیم بر دیگری تأثیر می‌گذارد و پیشرفت هر کدام نیز بر دیگری مؤثر است.

روستا و شهر و منطقه (Area) را می‌توان یک کلیت و یک سیستم تلقی نمود که بین آنها روابط متقابل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و وحدت اقلیمی وجود دارد، این کلیت زندگی انسان را تضمین می‌کند (رضوانی، ۱۳۸۱، ۴۹).

مشکلات عدیده‌ای که در حال حاضر گریبانگیر شهرها و روستاها شده و هر کدام از کنترل خارج شده و بر برنامه‌ریزی‌ها (planning) پیشی گرفته‌اند به خاطر همین توجه تک بعدی به شهرها یا روستا است که باعث اختلاف در امکانات مادی و در نتیجه اختلاف طبقاتی شده این امر باعث به هم خوردن برنامه ریزی‌های شهری (Urban Planning) شده، به طوری که شهرها نمی‌توانند با این سرعت جوابگوی خیل عظیم مهاجران از نقاط مختلف شوند از طرف دیگر کمبود امکانات مادی و اشتغال در روستاها نیز باعث مشکلات فراوان شده. اگر دیدگاهی سیستمی به این مجموعه وجود داشت و شهر و روستا همگام با هم پیشرفت می‌نمود سازماندهی آنها بسیار راحت تر و همگام با برنامه‌های توسعه (Plan Development) به پیش می‌رفت و هر دو به شکل مثبت تری می‌توانستند نیازهای همدیگر را تأمین نمایند.

تغییر از مرحله سنتی به مرحله گذار و سپس، جامعه نوین، همواره با تغییر نظامهای ارتباطی شفاهی به نظامهای ارتباط جمعی همراه بوده است. این تغییر همواره یک دگرگونی یکسویه از نظامهای سنتی به نظامهای مدرن است. گسترش فناوری الکترونیکی به همراه احداث جاده‌ها و حمل و نقل سریع به روستاها، از اهمیت شهری شدن برای روند توسعه و رشد کلی آموزش کاسته است. گسترش وسایل ارتباط جمعی می‌تواند روستاهای جسمی و شهرهای عقلی بسیاری را ایجاد کرده و در نتیجه یک جهان شهر اکومناپلیس عقلی را به وجود آورد (س.ا.دکسپادش ارتباط کوچکترین واحد سکونتی روستا به بزرگترین آنها یعنی مکالاپلیس را در یک نظام جهانی جهان‌شهر اکومناپلیس می‌نامد) (پاپلی یزدی، رجبی ساناجردی، ۱۳۸۲، ۲۲۴).

روابط شهر و روستا در آینده متأثر از مسائل ذیل خواهد بود:

۱) نابرابریهای اقتصادی؛ ۲) فناوریهای ارتباطی و الکترونیکی؛ ۳) رشد آموزش و تخصص و خودآگاهی در بین روستاییان؛ ۴) طبیعت گرایی شهرنشینان (همان، ۲۲۴).

۵- زندگی الکترونیک:

در هزاره سوم، رفته رفته سبک جدیدی از زندگی در حال شکل گیری است. این سبک حاصل سیطره گسترده دنیای دیجیتال بر ابعاد مختلف تحولات اجتماعی و سیاسی است (جلالی، ۱۳۸۲، ۶۴).

این زندگی اولین تجربه در زندگی بشر است که از دیر باز راه تکامل را پیموده و از اجتماعات اولیه که با علامت و خط اطلاعات را منتقل می-کردند تا اینکه در هر دوره ای متحول شده و در اعصار دیگر با رام کردن حیوانات، اطلاعات (data) را منتقل کرده و بعد از آن در عصر صنعتی (Industry Age) با استفاده از ماشین این کار سریع تر شد در عصر جدید الکترونیک (Electronic) جای همه آنها را گرفته است. عصر اطلاعات (Information Age) با این که سالیانی از پیدایش آن نمی گذرد، دگرگونیهای وسیعی را در زندگی بشر به همراه داشته است. نظریه دهکده جهانی (World Village) با ظهور و توسعه این دوره تبلور بیشتری یافته است. در سرتا سر جهان خصوصاً کشورهای پیشرفته سبک زندگی انسانها در اثر استفاده از ابزارهای عصر اطلاعات تغییر یافته است. به طوری که در برخی از کشورها که از لحاظ فناوری اطلاعات در سطح پیشرفتهای می باشند نظریه زندگی الکترونیک مطرح شده است (جلالی، ۱۳۸۲، ۶۵).

در این سبک زندگی فضا (space) و زمان (Time) در هم نوردیده می شود و انسانها در هر جایی که هستند می توانند با استفاده از این فناوری به آسانی به اطلاعات مورد نیاز خود دست پیدا کنند. بخش اعظمی از کارهایی را که قبلاً باید مسافتها طی می شد و روزها شپری شده تا انجام شود حالا با استفاده از فناوری ارتباطات به راحتی در کوتاه ترین زمان (Time Shorter) انجام می شود و نیازی به حضور فیزیکی نیست.

۶- دولت الکترونیک:

دولت الکترونیک (Electronic Government) استفاده سهل و آسان از فناوری اطلاعات به منظور توزیع خدمات دولتی به صورت مستقیم به مشتری می باشد. دولت الکترونیک شیوه ای برای دولتها به منظور استفاده از فناوری جدید می باشد که به افراد تسهیلات را از جهت دسترسی مناسب به اطلاعات و خدمات دولتی، اصلاح کیفیت خدمات و ارائه فرصت های گسترده تر برای مشارکت در فرایندها و نمادهای مردم سالاری اعطا می کند (بمانیان، محمود نژاد، ۱۳۸۶، ۳).

نمایندگان دولتها انتظارات بالایی درباره افزایش کانالهای کاربرد خدمات الکترونیکی دارند شواهد نشان می دهد که نمایندگان دولتها هنوز شمار بالایی از قرارداد هایشان بیشتر از کانالهای خدمات سنتی است این برای سازمانهای دولتی مایه تأسف است، برای سازمانهای دولتی این واقعیت موضوع هزینه عرضه موقت کانالهای ایدال الکترونیکی سازمانهای دائمی معلوم است که زیاد می باشد (ابرس، پیترسون، نوردمن، ۲۰۰۷، ۲)

به کارگیری فناوری اطلاعات و ارتباطات (Information Communication Technology) and در ارائه خدمات اجتماعی، اداری و اقتصادی - به ویژه بخش دولتی - برای بالا بردن بهره وری و نیز بهبود خدمات و ارائه اطلاعات به شهروندان، بازرگانان و فروشندگان. همچنین، دولت الکترونیکی به خدمات دهی و تبادل اطلاعات به صورت درون سازمانی / برون سازمانی گفته می شود که با بهره گیری از ابزارهای مبتنی بر فناوری (Technology) انجام می شود و به صورت ارتباط و تأثیر دوسویه میان دولت با شهروندان، سازمانهای غیر انتفاعی، بازرگانان و فروشندگان و خود دولت دیده می شود (کدخدایی، ۱۳۸۶، ۳۵).

وسعت خدمات جدید دولت الکترونیک، از جمله برنامه های رسمی، کاملاً به مرحله اجرای تشویق، تسریع، با پیشرفت به وسیله تصمیمات تجربی گوناگون و فعالیتها، از بازیگران اجتماعی درون حکومت می رسد (ابرس، واندیجک، ۲۰۰۷، ۱۸)

۷- سیستمهای مورد نیاز شهر الکترونیک و روستای الکترونیک:

سیستمهای محلی (Local Systems) فناوری اطلاعات و اینترنتها به خوبی می توانند جوابگوی این نیاز باشند. شبکه منطقه محلی در اندازه ای محدود هستند، به این معنی که در بدبینانه ترین جهش زمان انتقال و پیش بردن آگاهی است، ساخت جهش این آگاهی در استفاده معینی از انواع طرحها اجازه می دهد که غیر از آن امکان ندارد. بنابراین مدیریت آن آسان است. انتقال تکنولوژی شبکه و استفاده از آن با یک کابل در هر کدام از

سازمان‌هایی که وابسته هستند ممکن است، مانند بخشی از خط‌های تلفن یک شرکت که فقط در مناطق روستایی استفاده می‌شود و سرعت آن نیز خوب است و خطای کمی ایجاد می‌کند (تانن بوم، ۱۳۸۱، ۱۶).

شبکه‌های منطقه کلانشهر: این شبکه یک شهر را پوشش می‌دهد. بهترین مثال برای آگاهی بهتر از شبکه کابل‌های تلویزیونی موجود در تعدادی شهرهاست. این سیستم در اجتماعاتی که از سیستم آنتن در منطقه استفاده می‌کنند و پذیرای تلویزیون هوایی هستند آسانتر است (تانن بوم، ۱۳۸۱، ۱۸).

این شبکه‌ها هر کدام می‌توانند برای شهر یا روستاها استفاده شوند در روستاها اطلاعات مورد نیاز روستاییان و مدیران روستایی جمع‌آوری و به صورت online در شبکه قرار می‌گیرد، در شهرها نیز به همین روش شبکه‌های محلی درون نواحی شهری به صورت online اطلاعات مورد نیاز جامعه شهری را جمع‌آوری و برای استفاده آنها و مدیران شهری (Urban management) در شبکه قرار می‌گیرد. همچنین اطلاعات مورد نیاز مردم شهر و روستا از طریق همین شبکه‌ها جمع‌آوری و تحت نظارت فرمانداری مدیریت شده و در اختیار شهر و حوزه نفوذ آن قرار می‌گیرد و بعضی اطلاعات را نیز که مربوط به اماکن خاص، آداب خاص و جاهای دیدنی است و عناصری که ثابت و غیر قابل تغییر هستند از جمله عوامل طبیعی و خصوصیات مذهبی و تاریخی را می‌توان از طریق اینترنت در اختیار شبکه جهانی قرار داد و به جذب توریسم همت گماشت.

۸- مروری بر مزایای ICT در روابط شهر الکترونیک و روستای الکترونیک:

قرن حاضر به عصر ارتباطات معروف شده و به یومین وجود تکنولوژی‌های پیشرفته از جمله الکترونیک سیستم‌های زندگی در نقاط مختلف دنیا رو به تغییر نهاده. در هر دوره از پیشرفت تکنولوژی بشر نیز با توجه به خدماتی که آن تکنولوژی برایش فراهم کرده سیستم‌های اجتماعی (Social System) خود را تغییر داده و با آن همگام شده و برای تسهیل در امر نیازهای خود از آن حداکثر بهره را برده است.

این تکنولوژی‌ها همراه با خود فرهنگ جدیدی (New Culture) را خلق می‌کنند و ارتباطات جدیدی را بین انسان‌ها به وجود می‌آورند که باعث می‌شد آداب و رسوم قبلی که وابسته به سطح زندگی و پیشرفت جامعه بوده منسوخ شود.

هر تکنولوژی یک مدت زمانی تخمینی دارد، بعد از آن امکان دارد با افزودن نوع یا اساساً تکنولوژی جدیدی جایگزین شود (Rahul, 2003, 8). تکنولوژی‌هایی که در حال حاضر در میان انسان‌ها وجود دارد روز به روز باعث می‌شود که انسان‌ها بر محیط خود بهتر مسلط شده و آن را بشناسند و در کنترل خود درآوردند و مشکلات خود را نیز بهتر حل نمایند، بعضی تکنولوژی‌ها همانند فنآوری اطلاعات چنان پیشرفت کرده و همه جاگیر شده که حتی حریم خصوصی افراد جامعه را نیز درنوردیده است. این تکنولوژی که در ایران عمر خیلی کوتاهی دارد و تازه می‌خواهد نقش‌های (Role) مختلف را در جامعه ایران به عهده بگیرد باعث تسهیل در ارتباط شهر و روستا شده.

بسیاری از افراد بر این عقیده‌اند که پیدایش اینترنت، نشان از شروع عصر جدیدی در تاریخ انتقال فرهنگی (Cultural Transfer) است. در حقیقت آرایش مغشوش اصطلاحاتی که در حال حاضر استفاده می‌شوند به پیدایش نوعی جامعه نوین مربوط است که خود پیامد ارتباطات نوین است (گیلوری، رادباوه، ۱۳۸۰، ۱۲).

این فنآوری باعث می‌شود دو پدیده شهر و روستا که در اصل یک سیستم هستند به صورت جامع در کنترل باشند و راحت‌تر بتوانند نیازهای همدیگر را در قالب تکنولوژی جدید برآورده کنند. اگر شهر الکترونیک (Electronic Urban) و روستای الکترونیک (Electronic Rural) بتوانند به همدیگر ربط پیداکنند باعث رابطه مستقیم‌تر آنها با همدیگر خواهد شد. همان ارتباطاتی که در قبل مابین شهر و روستا وجود داشت حالا در قالب تکنولوژی فنآوری اطلاعات می‌تواند خود را نمایان سازد.

فنآوری ارتباطی و اطلاعاتی، اقدام از راه دور را تسهیل می‌کند و عمیقاً با تشدید جهانی شدن (Globalization) در هم آمیخته‌اند: ارتباط هم زمان الکترونیکی در سطح جهان، شدیداً عمل متقابل را دگرگون کرده است (گیلوری، رادباوه، ۱۳۸۰، ۱۸۲).

ارتباطات تجاری (Trade Communication) از طریق این فنآوری منسجم‌تر می‌شود، روستاییان و شهری‌ها بهتر نیازهای اقتصادی (Economic Needs) همدیگر را درک می‌نمایند، مکانهای تولید کالاهای خاص در مناطق روستایی (Rural Areas) از طریق این فنآوری در اختیار تجار و مصرف‌کنندگان شهری قرار می‌گیرد و بازارهای مصرف (Consume Market) کالاهای روستایی در مناطق خاص شهری به اطلاع روستاییان رسیده می‌شود، حجم نیازهای شهری (Urban Needs) برای روستاییان مشخص شده و نیازهای اقتصادی (Economic Needs) و مصرفی روستاییان مختلف نیز در مناطق مختلف به اطلاع تجار و بازاریان شهری می‌رسد تا این دو قشر بتوانند راحت‌تر با هم ارتباط داشته باشند. اساساً عواملی که در شیوه‌های تجاری امروز موثر واقع می‌شوند، شامل فعالیت‌های پشتیبانی و لجستیکی حمل و نقل، سیستم‌های بانکی و اطلاعات هستند. جریان‌های اطلاعاتی، سرعت و کارایی آنان همراه با پردازش اطلاعات، هم اکنون به اندازه بازارهای داخلی و منابع طبیعی اهمیت دارند (لطفی، ۱۳۷۷، ۲۰).

نیازهای فرهنگی (Cultural Needs) روستاییان نیز از طریق این فناوری راحت تر قابل حصول خواهند شد. با معرفی مراکز فرهنگی و نوع خدماتی که می تواند ارائه کند روستاییان راحت تر می توانند با مراکز مورد نظر ارتباط داشته و نیازهای خود را برآورده نمایند. از مراجعه مکرر روستاییان به شهر برای رفع نیازهای اداری و دیگر نیازهای غیر ضروری کاسته خواهد شد و باعث می شود بسیاری از این نیازهای اداری و دیگر نیازهای غیر ضروری به آسانی حل شود و هزینه های زیاد رفت و آمد آنها از بین برود.

از جمله مزایای دیگر آن کاهش شکاف دیجیتالی (Digital Gap) می باشد که در عصر حاضر به یک معضل تبدیل شده و هر کس به این فناوری دسترسی داشته باشد اطلاعات بیشتر و امکانات بیشتری را می تواند در اختیار داشته باشد که به عدم تعادل اطلاعاتی می انجامد. شکاف دیجیتالی یکی از معضلات موجود می باشد که در آن همه مردم به اینترنت دسترسی ندارند. بنابراین رفع شکاف دیجیتالی و اطمینان از دسترسی عمومی، یکی از مهمترین و ابتدایی ترین اقدامات در جهت تحقق دولت الکترونیک (Electronic Government) می باشد. بررسی شکاف دیجیتالی نیازمند در نظر گرفتن بسیاری از فاکتورهای اجتماعی (Social) و اقتصادی (Economic) است و فقط یکی از آن عوامل تعداد کاربران اینترنت است که تحت عنوان ضریب نفوذ اینترنت معرفی می شود، و رقم آن در ایران در سال ۱۳۸۱، ۲/۵ درصد و در کره جنوبی ۴۰ درصد بوده است (جلالی، ۱۳۸۲، ۵۶).

شکاف دیجیتالی به شکاف موجود بین کسانی که آمادگی دسترسی به فناوری ارتباطاتی و اطلاعاتی را دارند و آنهایی که فاقد چنین دسترسی یا مهارتهایی می باشند اطلاق می شود. بروز یک فناوری موجب می شود که تفاوت کلی بین افراد چه به لحاظ عوامل اجتماعی مانند درآمد، سطح تحصیلات، سن و چه به لحاظ عوامل جغرافیایی (شهری یا روستایی بودن) افزایش یابد (شیرمحمدی، شادی، مهدی، مهدی، ۱۳۸۲، ۳۳۷، ۳۳۸).

هرچند این کار سیستمهای خاص خود را می طلبد و باید از روشهای خاص استفاده شود که با روشهای معمول شهر و روستای الکترونیکی فرق می کند این سیستمهای درونی هستند و هر کدام کار خاص خود را انجام می دهد اما وقتی به این سطح برسند باید روشها را تا حدودی اصلاح نمایند به طوری که بتواند جوابگوی شهر و حوزه نفوذ آن باشد و تعادل را حفظ نماید.

۸-۱- مزایای شهر الکترونیک و روستای الکترونیکی برای خانواده:

- فراهم آوردن خدمات اینترنت با کیفیت و سرعت بالا
  - فراهم آوردن کانالهای آموزشی متفاوت و محیط آموزشی مادامالعمر
  - بهبود زندگی مردم
  - ارائه خدمات یک مرحله ای و یکپارچه به خانواده
  - ارتباط بهتر سازمانها و ارگانهای مختلف شهری با خانوادهها
  - دسترسی ۲۴ ساعته به خدمات شهری و روستایی
  - کاهش ترافیک شهر با توجه به کاربرد اینترنت در فعالیت های شهری شهروندان
  - کاهش آلودگی هوا با کاهش ترافیک شهر
  - تسریع در برطرف شدن مشکلات ایجاد شده در شهر با ارتباط مستقیم با مسئولین روستا
  - صرفه جویی در وقت و انرژی روستا
  - ایجاد زیرساختار لازم برای توسعه آتی خانواده برای زندگی در جامعه اطلاعاتی
  - شفاف شدن امور مرتبط با خانواده
  - افزایش نظم در فعالیت های خانواده با استفاده از سیستم اطلاعاتی جامع
  - افزایش سطح آگاهی عمومی خانواده
  - نشر فرهنگ و عقاید خانواده به جامعه
- (عباسی، جلالی، فاطمه، علی اکبر، ۱۳۸۲، ۳۵۴).

۹- مشارکت مردم شهر الکترونیک و روستای الکترونیک در برنامه ریزی:

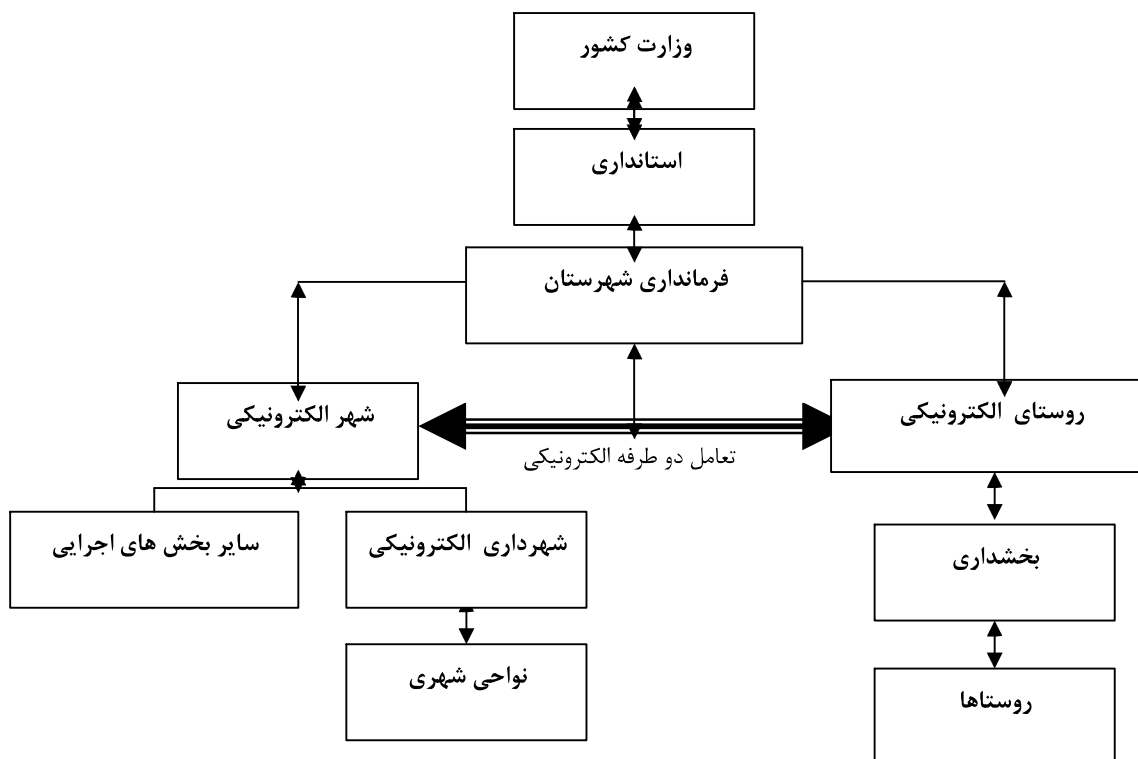
فناوری ها، امکان دسترسی آسانتر به اطلاعات و عملکردهای دولت را فراهم می آورد، مردم از کارها بهتر آگاه می شوند و در آنها مشارکت می کنند (کدخدایی، ۱۳۸۶، ۴۰).

به برنامه ریزی با مردم توجه می شود همان برنامه ریزی که برنامه ریزی از پایین به بالا گفته می شود و دولت مردم را در سرنوشت خود سهیم می کند، برای حل بهتر مشکلات و همراهی در اجرای برنامه ها و در نتیجه موفق شدن آن.

استراتژی توسعه از پایین می‌تواند به حل مسائل مربوط به نیازهای اساسی اکثریت مردم جامعه و ایجاد شرایط زندگی بهتر و مناسب‌تر کمک نماید و عدالت اجتماعی را که امروزه از مهمترین اهداف هر برنامه‌ریزی باید محسوب شود، در بعد فضایی گسترش دهد (مومنی، ۱۳۷۷، ۴۰). مشارکت مردمی روشی است که صاحب‌نظران آن را برای حرکت به سوی توسعه خوداتکاتر، پیشنهاد و توصیه می‌کنند، توسعه‌ای که در آن، عدالت اجتماعی، کارآیی اقتصادی و حفظ سلامت محیط زیست، رعایت شده باشد (صالح نسب، ۱۳۷۷، ۲۲۴). امکانات الکترونیکی ICT شرایطی را فراهم می‌کند که مردم شهر و روستا راحت‌تر بتوانند در برنامه‌های شهر و روستا مشارکت نمایند و نظرات خود را ابراز نمایند، این به خاطر فراهم بودن شرایط مشارکت است که هر فرد فقط با داشتن یک کامپیوتر و وصل شدن به شبکه اینترنت می‌تواند از برنامه‌های مورد اجرای منطقه خود آگاه شده و درباره آنها نظر بدهد و دیدگاه‌های خود را به گوش مسئولین رسانده تا آنها را در برنامه‌ریزی‌ها لحاظ نمایند. البته این در شرایطی است که برنامه‌ریزی از پایین یا برنامه‌ریزی با مردم در یک کشور به مورد اجرا گذاشته شود.

۱۰- طرح کلی چارچوب مدل مفهومی:

طراحی مدل مفهومی با توجه به ساختارها و کارکردهای شهری و روستایی می‌تواند منشاء ایجاد تحولات و تغییرات علمی و اجرایی در تعامل و ارتباط متقابل بین شهر الکترونیکی با روستای الکترونیکی گردد. در طراحی مدل مفهومی ارائه شده زیرساخت‌های نظری و اجرایی مد نظر قرار گرفته است. آنچه که مورد تأکید بیشتر واقع شده است توجه به پیشرفته‌ترین نظریات (تئوریهای) برنامه‌ریزی شهری و روستایی می‌باشد، مانند، نظریه مشارکت مردمی، برنامه‌ریزی با مردم نه برای مردم و ...).

شکل (۱) مدل مفهومی تعامل الکترونیکی (روابط متقابل) شهر الکترونیکی با روستای الکترونیکی در ایران (خنجری عالم، ۱۳۸۶)

- خروجی ها متناسب با فناوری های روز دنیا و قابل دسترس شهروندان روستایی و شهری قابل ارائه است.
- متناسب با محورهای توسعه روستایی و توسعه شهری می باشد.
- عدالت محور بوده و به تناسب و فراخور تلاش شهروندان شهری و روستایی خدمات ارائه می کند.
- در جهت شکوفایی و توسعه واقعی به مفهوم نوین در دنیای الکترونیکی به مسائل شهری و روستایی توجه شده است.
- از لحاظ زمانی و مکانی شهروندان دارای حقوق تعریف شده مساوی با لحاظ نمودن محورهای عدالت اجتماعی و اقتصادی در نظر گرفته شده اند.
- در درون چارچوب مدل مفهومی ارائه شده به تفصیل موارد لازم جهت جلوگیری از شکاف ناعادلانه دیجیتالی بین شهر و روستا تبیین شده است.
- بسیاری از روابط حاکم بر ارتباطات شهری و روستایی با استفاده از نرم افزارهای متناسب کامپیوتری بصورت قوانین (رول های) هوشمند تعریف شده اند. و حق هیچگونه سوء استفاده ای را به اشخاص نمی دهد.
- بطور کلی اجرای سیستم منجر به کاهش شکاف دیجیتالی بین شهر الکترونیک با روستای الکترونیک می گردد.

۱۱- نتیجه گیری:

در سال های اخیر فناوری اطلاعات تأثیر عمیقی را بر جامعه انسانی به جای گذاشته و این تأثیر روز به روز در حال ازدیاد است به طوری که این قرن را با همین تکنولوژی می شناسند و از دیگر قرون جدا می کنند تأثیر فناوری اطلاعات بر روابط شهر و روستا غیر قابل انکار است در صورت عدم توجه به آن باز هم تعادل آنها به هم خورده و روابط آنها دچار نابسامانی خواهد شد تنها راه تعادل در این رابطه توجه همه جانبه و بویژه یکپارچگی فناوری ICT هر دو جامعه می باشد تا به طور مناسب و همزمان از آن استفاده کرده و نیازهای خود را رفع نموده از شکاف های اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی جلوگیری شود یعنی در یک تعادل توسعه ای در ارتباط با هم قرار گیرند. این سیستم ICT در ایجاد تعادل اطلاعاتی بین شهر و روستا مؤثر است به طوری که اطلاعات به صورت عادلانه در اختیار شهروندان و روستاییان قرار می گیرد. هر کس به اندازه نیاز و به اندازه توان خود می تواند از این اطلاعات استفاده نماید. شهر و روستا در یک تعامل نزدیک با هم قرار می گیرند و می توانند نیازهای همدیگر را به صورت حساب شده، قابل کنترل و در مکان های مشخص با کمترین هزینه ممکن برآورد نمایند و به صورت یک سیستم در کنار هم به رشد و شکوفایی خود ادامه دهند و به نحو شایسته از امکانات همدیگر استفاده کنند. دولت هم می تواند با استفاده از ICT خدمات خود به مردم یک منطقه را سامان دهد و بیشتر به سمت عدالت اجتماعی حرکت نماید، همچنین در توسعه، مشارکت مردمی در جهت بهره ور نمودن برنامه های اجرایی خود و تطابق آنها با نیازهای محلی همت گمارد. در این راستا تعامل سیستمها (بصورت دو طرفه، هوشمند و یکپارچه) اهداف نهایی توسعه ICT بین نواحی شهری و روستایی را تحقق می بخشد، این وضعیت باعث کاهش فشارها و کاهش مهاجرت روستاییان به شهرها و شهرهای کوچک به شهرهای بزرگ و کلانشهرها می گردد.

مراجع:

- [۱] جلالی، علی اکبر. شهر الکترونیک. تهران: دانشگاه علم و صنعت ایران، ۱۳۸۲.
- [۲] لطفی، محمد. فناوری اطلاعات و تسهیل تجارت ملی. تهران: موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی، ۱۳۷۷.
- [۳] گیلوری، رادباوه، عباس، علی. اینترنت و جامعه. تهران: کتابدار، ۱۳۸۰.
- [۴] مومنی، مهدی. درآمدی به اصول و روشهای برنامه ریزی ناحیه ای. تهران: گویا، ۱۳۷۷.
- [۵] کدخدایی، پرویز. بررسی میزان تاثیر دوره های IT بر عملکرد کارکنان دولتی در استان لرستان. خرم آباد: سازمان مدیریت و برنامه ریزی، ۱۳۸۶.
- [۶] بمانیان، محمودنژاد، محمدرضا، هادی. بررسی یک ضرورت التزام تحقق پذیری شهرسازی الکترونیک. تهران: اولین کنفرانس بین المللی شهرداری الکترونیک، ۱۳۸۶.
- [۷] صالح نسب، غلامحسین. نقش خانوارهای روستایی و تخصیص منابع در توسعه. تهران: جهاد سازندگی، ۱۳۷۷.
- [۸] عباسی، جلالی، فاطمه، علی اکبر. آسیب شناسی فناوری اطلاعات در روستا. تهران: همایش کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات در روستا، دانشگاه علم و صنعت، ۱۳۸۲.
- [۹] شیر محمدی، شادی، مهدی، مهدی. ارائه برنامه ای جهت کاهش شکاف دیجیتالی میان مناطق روستایی و شهری. تهران: همایش کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات در روستا، دانشگاه علم و صنعت، ۱۳۸۲.
- [۱۰] پاپلی یزدی، رجبی سناجردی، محمد حسین، حسین. نظریه های شهر و پیرامون. تهران: سمت، ۱۳۸۲.

[11] Tanenbaum, androw S. *Computer networks*. Tehran: naghos . (1381)

[12] Rahul, Banerjee. *Internet working technologies*. Delhi: meenashi(2003)

[13] W.e.ebbers, J.A.G.M.Vandijk. *Resistace and support to electronic government, building a model of innovation*. The Netherlands(2007)

[14] W.E.Ebbers, W.J.Pieterse, H.N.Noordman. *Electronic government: Rethinking channel management strategies*. The Netherlands(2007)